

Ludvík B. (2005): Zpět k pramenům. Mladá fronta a.s. Praha.

Toužimské noviny. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi, ročník XVII. číslo 4/2007.

Vít J. (2007): Ašsko a Chebsko. Nakladatelství Olympia a.s. Praha.

Vlček V. et al. (1984): Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže. Academia Praha.

Kamila Prchalová
Cesta z města, o.s.

Mezinárodní workcamp Cesta z města 2007

Dva týdny pracovala v oblasti jižního Karlovarska skupina jedenácti studentů ze šesti zemí světa, kteří přiložili ruce k dílu při realizaci projektů neziskových organizací.

První týden pomáhali s obnovou Bečovské botanické zahrady. Šest dní usilovně pracovali společně s dobrovolníky ze ZO ČSOP Berkut, kteří se snaží vrátit botanické zahradě její lesk a slávu, zničenou lidskou arogancí a hloupostí. Šedesát let do areálu vyhlášené zahrady, které se za první republiky přezdívalo „druhé Průhonice“, nevkročila ani noha. Nyní je snahou několika málo nadšenců obnovit zahradu v co největší míře, včetně Korunního rybníka.^{*}

Druhý týden jejich snažení pokračovalo v malé osadě Nežichov, která leží na samém konci Karlovarského kraje. Kromě toho, že místním pomohli s vyčištěním další částí jejich návsi, věnovali se především likvidaci černé skládky komunálního odpadu v okolí vyhořelého kostela sv. Blažeje a tři dny strávili na loukách, které jsou zařazeny do systému Natura 2000. Celou akci organizovalo občanské sdružení Cesta z města a Pozemkový spolek ZO ČSOP Berkut, kteří se snaží o obnovu a další využití kulturního a přírodního dědictví v oblasti jižního Karlovarska. Mezinárodní studentský workcamp

se konal již podruhé a obliba této formy pomoci našemu regionu stále stoupá.

Ohlas byl v obou místech pozitivní. Smutný byl jen nezájem města Toužim o jakoukoli pomoc a spolupráci, takže odvoz odpadu i jeho uložení na skládce muselo být uhrazeno z prostředků občanského sdružení. Studenti, kteří se akce zúčastnili, měli různorodé zkušenosti, znalosti, či jazyk, ale jedno bylo společné. Vysoké pracovní nasazení a nadšení z naší krásné krajiny.

Jiří Šindelář
ZO ČSOP Berkut

Beaufortské alpinum a botanická zahrada v Bečově nad Teplou

Mezi díla, jejichž výsledek je ovlivněn především časem a soustavou, nikdy nekončící péčí, patří díla zahradní a krajinářské architektury. O jejich kráse, proměnách, dynamice a pomíjivosti toho již bylo řečeno a napsáno mnoho. Stavebník může své dílo vidět v plné kráse téměř okamžitě, ale zahradník a krajinář si na výsledky snažení musí počkat a často se cílového efektu ani nedožije. K takovým dílům patří i bývalé Beaufortské alpinum a botanická zahrada v Bečově nad Teplou.

Beaufortské alpinum a botanická zahrada se nacházejí na západním konci města v ohybu řeky Teplé naproti nádraží. Jedná se o jeden z nejvýraznějších krajinářských prvků v bečovském údolí. Poloha díla umožňovala dálkové pohledy mezi zahradou a šlechtickým sídlem. Zahrada plnila i důležitou „mystickou“ úlohu „Rajské zahrady“ pod vrchem, kde na Farní loučce stávala beaufortská pohřební kaple sv. Petra.

Území botanické zahrady má dvě výrazná a odlišná ekologická stanoviště. První je rovinné, v nivě řeky Teplé (kolem bývalého Korunního rybníku - Kronteich), řešené

jako přírodně krajinářský park (Teichgarten); druhé značně svažité na kamenitém prudkém svahu, řešené ve formě sbírkové zahrady a alpina s hustou sítí cest, schodišť, kamenných stupňů a sbírkových oddělení. Nadmořská výška lokality je od 510 m n. m. do 524 m n. m. Orientace pozemku je k severozápadu. Alpinum má protáhlý tvar s osou východ-západ. Severní hranicí byl tok řeky Teplé, jižní hrana polí a pastvin je vyjádřená zhruba vrstevnicí 524 m n. m. Východní hranicí byla plocha produkčního zahradnictví, západní volně přecházela do lesního komplexu.

Součástí botanické zahrady bylo i produkční zahradnictví, které bylo vybudováno

ní zahrada.

Botanická zahrada byla založena nákladem panstva rodu Beaufort-Spontin. Přestože zájem rodu o botaniku a zahradničení byl dlouhodobý, samotná historie díla se začala psát až po vzniku Československé republiky. K rozhodnutí vybudovat sbírkové okrasné zahrady došlo za posledního majitele JUDr. Jindřicha, 5. vévody a knížete z Beaufort-Spontin (panování v Bečově 1916-1945) a jeho ženy Marie. Ta byla zvláště zajímavou osobou, neboť otcem Marie nebyl nikdo jiný než slovutný hrabě Arnošt Emanuel Silva Tarouca, zakladatel průhonického parku a propagátor introdukce cizokrajných rostlin. Rodičovská

Pohled na část alpina z roku 1936. Archiv Jiří Šindelář

příbuznost tak vedla k vzájemné spolupráci i na poli přírodovědném. Silva Tarouca byl ve svém parku u řady taxonů prvním pěstitelem v republice a „Alpinum“ v Bečově sloužilo taktéž pro pokusy s introdukcí a zaváděním rostlin do středoevropských poměrů.

Zadání vybudovat sbírkovou zahradu se úspěšně zhostil vrch-

dříve než zahrada, což mohlo být i jedním z důvodů, proč byl vybrán tento pozemek. V zámeckém zahradnictví se nacházely skleníky, pařeniště a oranžerie na uchovávání nádobových rostlin. Celá plocha byla členěna pravidelným rastrem záhonů, na kterých byla pěstována zelenina, květiny i dřeviny. Produkční zahradnictví sloužilo zároveň jako zásob-

Zadní část krajinnářského parku 1936. Archiv Jiří Šindelář

Krajinářský park u Korunního rybníku 1936. Archiv Jiří Šindelář

Část alpina pod vyhlídkovou chatou 1936. Archiv Jiří Šindelář

nostenský zahradník Jan Kodýtek. Po dlouhých tahanicích s městskou radou o cenu nevyužívaného pozemku byl v letech 1925 - 1927 zakoupen nevyužívaný svah o veli-

kosti 19 ha a okamžitě bylo započato s přípravou projektů. Jan Kodýtek se netajil tím, že „*když není jisté, zda se stát bude starati o dílo jeho excelence Silva Tarouci, chci za-*

ložiti takové alpinum, které co do velikosti a výčtu druhů předčí průhonické alpinum“ (Kodýtek 1931). Tím narážel na provedenou pozemkovou reformu v Průhonících.

Při budování zahrady byl velmi citlivě využit místní horninový materiál, který posloužil jak ke stavbě alpina, tak i cest, schodišť, odpočívadel a sbírkových oddělení. Během úprav bylo přemístěno 7000

m³ zeminy a vybudováno přes 1 km různých širokých cest, jež byly lemovány ucelenými kolekcemi rostlin různých světadílů. Samozřejmě byly prvky drobné zahradní architektury jako odpočívadla, altány a vyhlídky. Dodnes návštěvníky ohromí množství objevených pozůstatků těchto prvků. Preciznost provedených prací byla podepřena dokonalým informačním a katalogizačním systémem.

Krajinářské části byly kultivovány a osazovány postupně, výsadby v alpinu rozdělené do 36 oddělení byly prováděny od roku 1927. Zakoupené rostliny byly nejprve jeden rok kultivovány v květináčích v zahradnictví, které se nacházelo na místě dnešního výrobního družstva Elektro, a po dokonalém prokořnění byly vysazovány

Pohled z vrcholové části alpina na Korunní rybník.
Archiv Jiří Šindelář

Pohled na Korunní rybník 1936. Archiv Jiří Šindelář

na konečné stanoviště. Vzhledem k tomu, že rostliny byly dále množeny a kultivovány, bylo již koncem roku 1932 připraveno přibližně 10 000 ks rostlin k volnému prodeji. Vzhledem k vzrůstajícímu věhlasu sbírky byla díky prodeji rozmnožených rostlin možná alespoň částečná návratnost vložených investic.

V prvním roce založení alpina bylo osázeno 300 různých druhů po 2 ks. Každý

návštěvníci myslí, že tyto části byly vykáceny“ (Kodýtek 1931). Tyto pařezy lépe držely vlhkost, tvořily stín a chránily před zimou a degradací nově navoženého substrátu, který se jinak díky mrazu rozdroboval a tím se obnažovaly kořeny mladých rostlin. Po zetlení pařezů byly již rostliny silné a schopné samostatné existence. V roce 1934 byly dokončeny poslední kamenné stavby a provedeno poslední rozdělení skupin rostlin. V

Detail výsadbového plánu J. Kodýtky. Archiv Jiří Šindelář

rok byly další a další rostliny dosazovány, takže v roce 1931 již v zahradě rostlo 321 rostlinných rodů v 1005 druzích po 3 exemplářích. Ve stejném roce pak vznikla ještě část zvaná „alpská louka“, kde bylo vysázeno dalších téměř 300 druhů. Započato bylo i s výsadbou mokřadních rostlin, pro které byl vytvářen speciální výsadbový substrát. Staří zahradníci si museli poradit s nepříznivými podmínkami lokality a byli nuceni k různým experimentům. Vzhledem k půdním podmínkám svahu i možnému mrazovému ohrožení tak byly některé zvláště cenné rostliny sázeny do nainstalovaných starých smrkových a jedlových pařezů, takže jak vzpomínal Jan Kodýtek „si zpravidla

tomto roce byl pak vypracován základní plán skutečného stavu, který byl pravidelně aktualizován.

Konečné dílo bylo tak ohromující, že nejen vévoda Jindřich, ale i hrabě Silva Tarouca, „proslulý to zahradní umělec a znalec rostlin“ (Kodýtek 1933) měli strach o následnou údržbu a rozvoj a jak vzpomíná tvůrce Jan Kodýtek: „*tyto připomínky a otázky platily ne pro finanční údržbu, nýbrž mým následovníkům zahradníkům, aby se o dílo dle svých schopností co nejlépe starali, udržovali a vyznali se v něm. Proto bylo vše prováděno tak, aby bylo alpinum členěno do co možná nejmenších oddílů, aby jednotlivosti byly lehce k poznání, ale*

souhrnný obrázek nebyl rušivý“ (Kodýtek 1933). Každoročně byl vytvářen aktualizovaný soupis rostlin s jasným číslováním, plánkem výsadby a krátkým popisem. Aktualizován byl i seznam zahynuvších rostlin s popisem příčiny zahynutí. Tento dokonalý systém značení v plánech a přímo v terénu eliminoval možné záměny popisů, čemuž docházelo při jarních a letních pracích či vlivem nepříznivých povětrnostních podmínek.

Jak naivně bohužel dnes znějí publikované úvahy Jana Kodýtky: *“Doufám, že když má svědomitost bude pokračovati i u následovníků, i když nebudou mít speciální zkušenosti nebo obzvláštní lásku pro vysokohorské rostliny, bude toto dílo možno ke spokojenosti majitele dále zachovati. Proto si myslím, že otázka další existence tohoto díla, které bylo založeno s velkými pořizovacími náklady, tak bude vyřešena“* (Kodýtek 1936). Jak se však „pan zahradník“ mýlil a jak byla nedávná minulost k tomuto dílu krutá!

Po roce 1945 se vlastníkem veškerého bečovského beaufortského majetku stal Československý stát. Zahradnictví přešlo pod státního správce a později z něj byl vybudován komunální podnik, který postupně upadal až zanikl. Plochy zahradnictví převzalo výrobní družstvo a zastavělo je dílnami, halami, manipulačními plochami a kotelnou. Osud alpína a parkových částí byl v té době nejistý. Již odchodem věvodských zahradníků došlo k absenci jakékoliv péče a údržby o sbírkové části zahradnictví. Zájem o tuto lokalitu projevovali pouze odborníci (sloužilo k externí výuce botaniky a dendrologie) a občané, zahrádkáři, kteří věděli o bohatosti rostlinných sbírek. Došlo k ohromné exploataci rostlin jejich přenášením do soukromých zahrad. Mnohdy sice sloužily rostliny k obohacení zahrad odborníků, většinou však končily na kompostu. Toto rabování probíhalo do konce 70. let. Až do roku 2005 ležela zahrada stranou veškerého zájmu. V tom roce došlo k prvním pokusům o její záchranu ze strany ZO ČSOP BERKUT. O současném stavu i záměrech s lokalitou budeme informovat v dalším čísle Arniky.

Literatura:

Kodýtek J. (1931): Neues Alpinum in Böhmen: Die Alpengartenanlage Schloss Petschau – ein Gegenstück zu Pruhonitz-Prag“ in Möllers Deutsche Gärtner Zeitung Nr.12, Erfurt.

Kodýtek J. (1933): Die Alpengarten-Anlage im Schlossgarten zu Petschau (Böhmen) in Möllers Deutsche Gärtner Zeitung Nr.13, Erfurt.

Kodýtek J. (1936): Hochgebirgspflanzen-Anlage im Schlossgarten zu Petschau an der Tepl (Böhmen) in Möllers Deutsche Gärtner Zeitung Nr. 8, Erfurt.

Další zdroje:

SOA Žlutice: Rodový archiv Beaufort – Spontin

SOA Žlutice: Archiv velkostatku Bečov
Šindelář J.: vlastní archivní materiály

David Šubrt

Katedra botaniky PřF UK

Pinnularia ferrophila – tajemná řasa pramenů železitých kyselek Karlovarského kraje

V nedávné době byl mým kolegům z ekologické laboratoře PřF UK zadán správu CHKO Slavkovský les floristický průzkum Kladských rašelin a okolí. Během tohoto průzkumu byl u pramene Farská kyselka nedaleko Mariánských Lázní objeven zcela výjimečný a vzácný druh jednobuněčné řasy. Jedná se o druh rozsivky *Pinnularia ferrophila* Krammer (2000) (Hodač et Veselá 2006). Je to druh velice úzce ekologicky vyhraněný, jeho biotopem je bahnitě dno